

Levenslooppсихologie

Hoorcollege 5 De schoolperiode

Elke Meyers
Lisa Geutjens
Marijke Braeken
Ann Swinnen

Terugkoppeling

Hoofdstuk 5: De peuterjaren

- Lichamelijke en motorische ontwikkeling
- Ontwikkelingen in de waarneming en het mentaal functioneren
- Sociale en persoonlijkheidsontwikkeling

Hoofdstuk 6: De kleuterjaren

- Lichamelijke en motorische ontwikkeling
- Ontwikkelingen in de waarneming en het mentaal functioneren
- Sociale en persoonlijkheidsontwikkeling

Lesdoelen

De student kan...

1. De **lichamelijke en motorische ontwikkeling** in de schoolperiode herkennen, toepassen en vergelijken.
2. De ontwikkelingen in de **waarneming en het mentaal functioneren** in de schoolperiode herkennen, toepassen en vergelijken.
3. De **sociale en persoonlijkheidsontwikkeling** in de schoolperiode herkennen, toepassen en vergelijken.
4. De schoolperiode kaderen binnen de twee fundamentele **ontwikkelingstheorieën**

Hoofdstuk 7: De schoolperiode

7.1 Lichamelijke en motorische ontwikkeling

7.2 Ontwikkelingen in de waarneming en het mentaal functioneren

7.3 Sociale en persoonlijkheidsontwikkeling

“School”periode

- Middle childhood
- Formele scholing
- Informele scholing

Hoofdstuk 7: De schoolperiode

7.1 Lichamelijke en motorische ontwikkeling

7.2 Ontwikkelingen in de waarneming en het mentaal functioneren

7.3 Sociale en persoonlijkheidsontwikkeling

Het lagere schoolkind (7,5j)

Lichamelijke en motorische ontwikkeling

Lichamelijke veranderingen:

- Verdwijnen “mollige” kleutervorm
- Versnelde lengtegroei (5 à 7cm/ jaar)
- Continue spiertoename
- Tandenwissel

Motorische ontwikkeling:

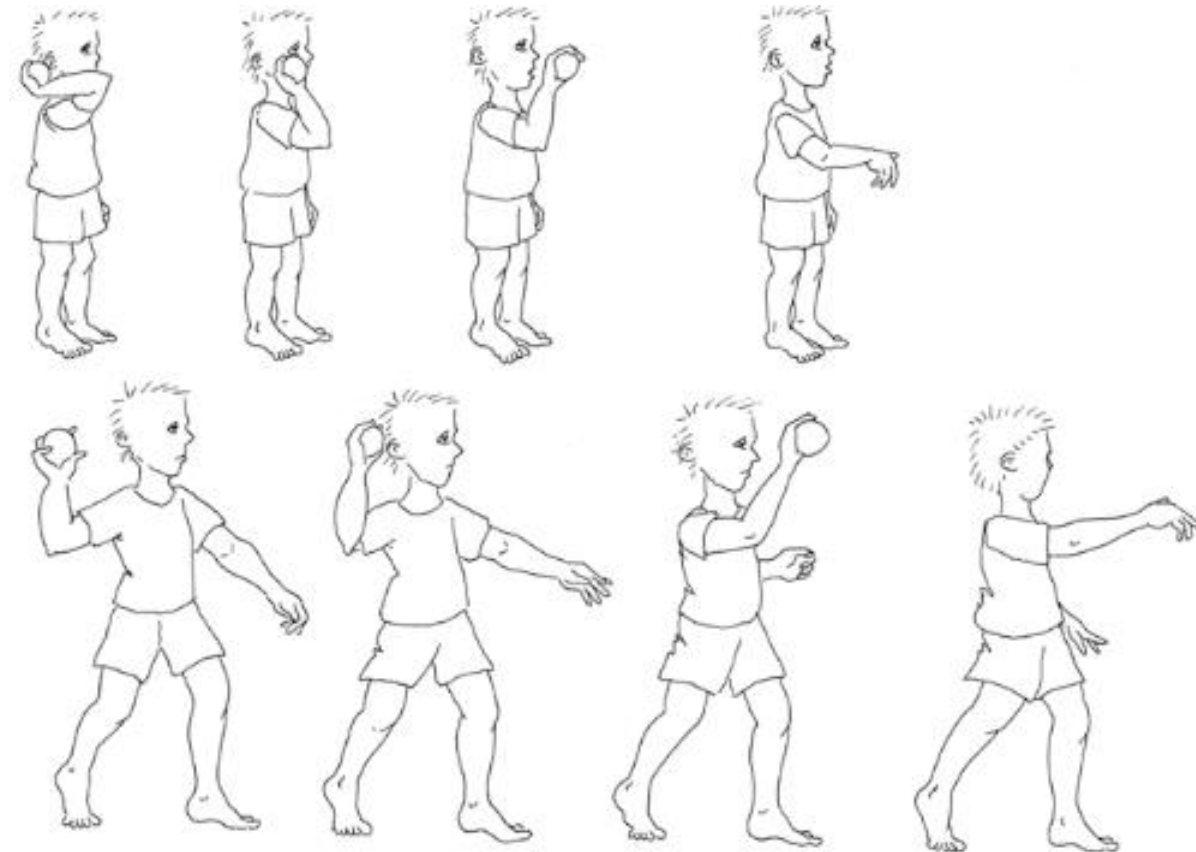
- Optimale oog-handcoördinatie
- Uitstekende reactiesnelheid
- Vrijwel feilloos lichaamsschema

Lichamelijke en motorische ontwikkeling

Grove motoriek:

- Elasticiteit
- Evenwichtsbeheersing
- Trefzekerheid
- Krachttoename

Lichamelijke en motorische ontwikkeling

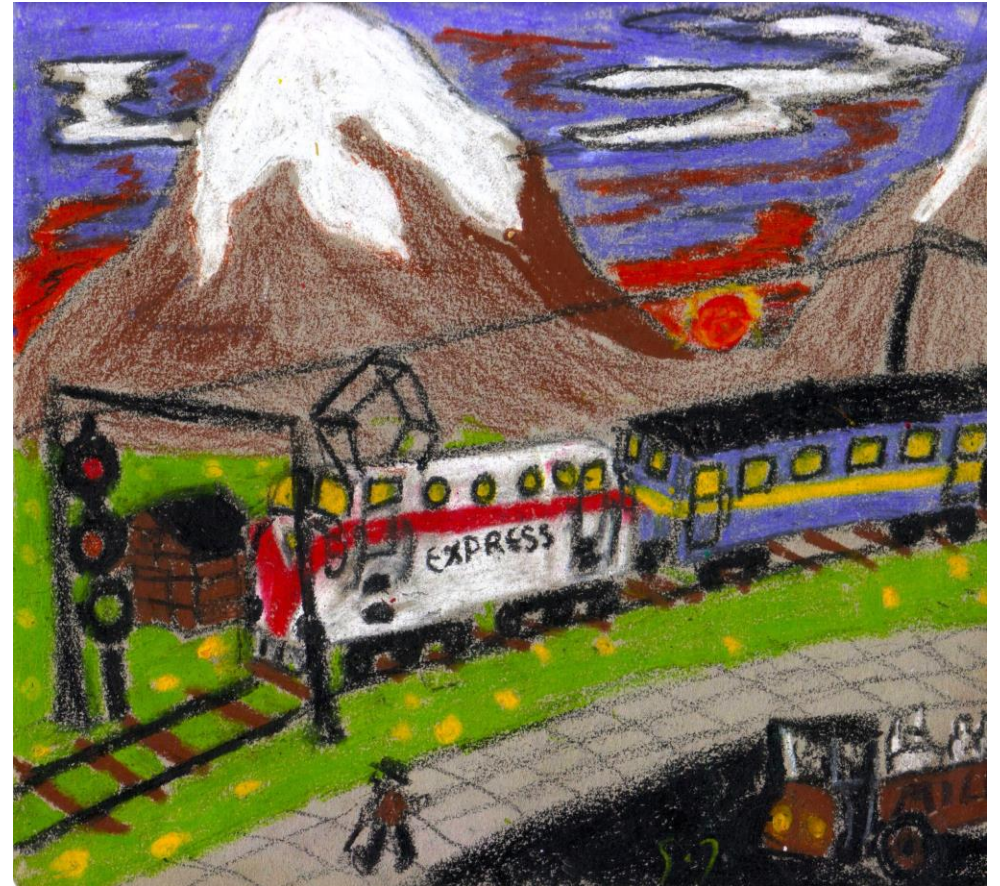
Fijne motoriek:

- Vloeiend i.p.v. houterig
- Handschrift
- Perspectief in tekeningen
- Uitwerking details
- Motorische precisie

Oefening

Vergelijk beide tekeningen. Wat valt op?

Jan is bij oom

Drie reuzen reizen door het land
Ze reizen naar hun reuzenvader.
De drie komen bij de Zwarte Zee.
Een reus kan niet zwemmen.
Maar de reuzen zijn groot genoeg.
Ze lopen door het water.

Wat gebeurt er op de gure?

Hoofdstuk 7: De schoolperiode

7.1 Lichamelijke en motorische ontwikkeling

7.2 Ontwikkelingen in de waarneming en het mentaal functioneren

- Het concreet-operationele denken
- Enkele afzonderlijke processen

7.3 Sociale en persoonlijkheidsontwikkeling

Cognitieve ontwikkeling Piaget

1. Sensomotorisch stadium
2. Pre-operationeel stadium
3. Concreet-operationeel stadium
4. Formeel-operationeel stadium

Terugkoppeling HC 4 Peuter-en kleutertijd

12 – 18 maanden: Tertiaire circulaire reacties

18 – 24 maanden: Mentale voorstellingen

2 – 4 jaar: Preconceptueel denken

4 – 6 à 7 jaar: Intuïtief denken

- Egocentrisch
- Gecentreerd
- Statisch
- Onomkeerbaar

Concreet-operationele denken

- Preoperationele denken vol disequilibrium
- Nieuwe denkschema's nodig
- Start van de concreet-operationele periode

Concreet-operationele denken

Waarneming

Concreet-operationele denken

Waarneming

Mentale
operatie

7j

Concreet-operationele denken

Waarneming

Mentale
operatie

Oordeel

7j

9-10j

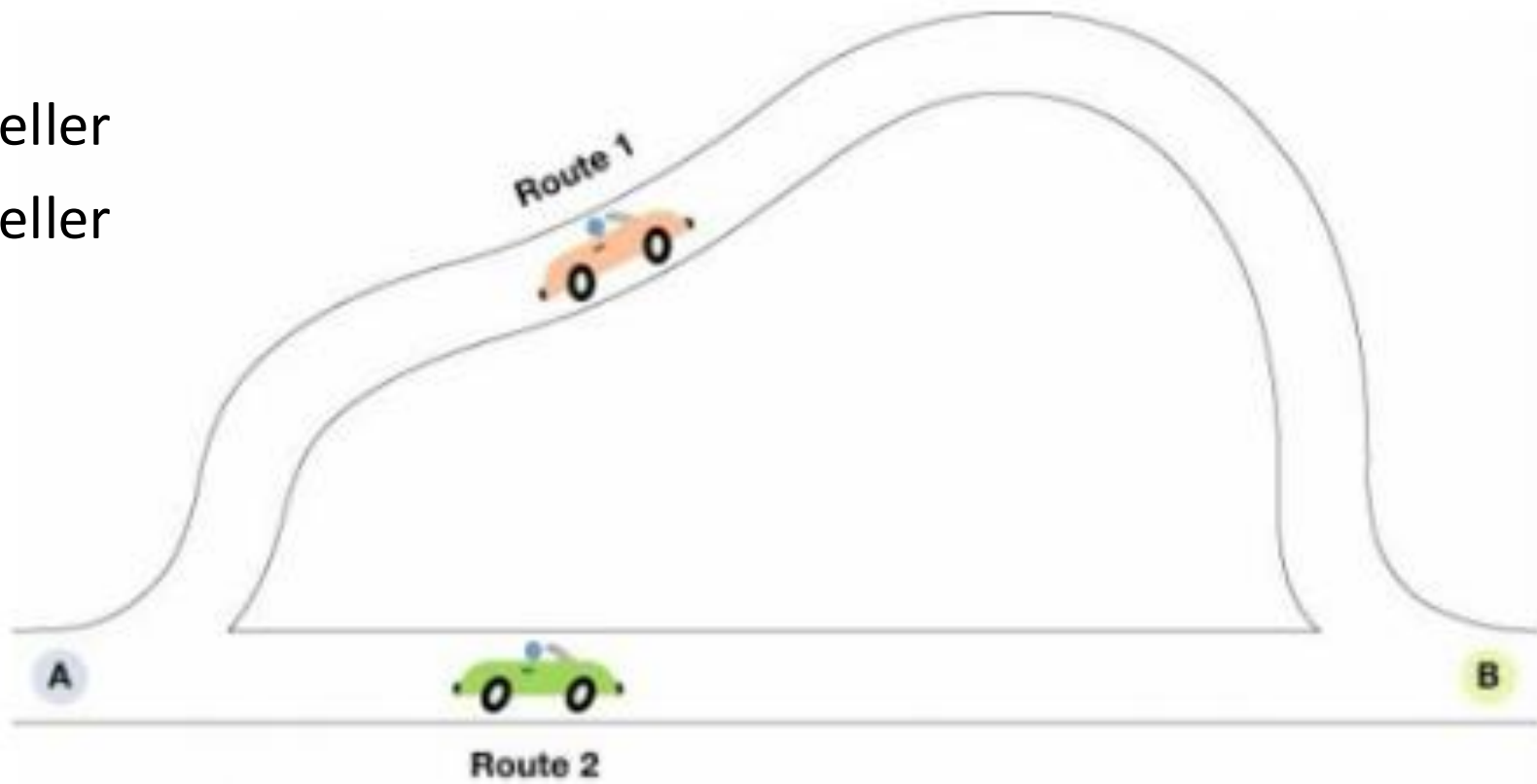
11-12j

Quiz

Twee auto's rijden van punt A naar punt B en doen even lang over het traject. Je vraagt: "Rijdt de ene auto sneller dan de andere of rijden ze even snel?" Wat zal het antwoord van een 8-jarige waarschijnlijk zijn?

- A) De auto op route 1 rijdt sneller
- B) De auto op route 2 rijdt sneller
- C) Ze rijden even snel

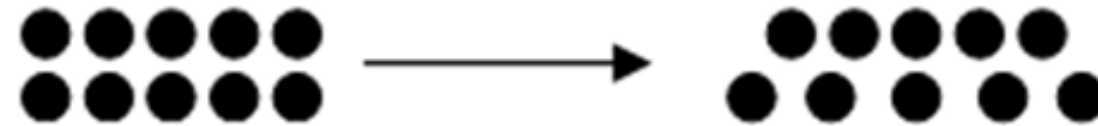

Concreet-operationele denken

Mentale operaties:

- Conservatie
- Classificatie
- Seriatie

Conservative

Conservation of number

Conservation of length

Conservation of mass

Figure 1.1 Conservation tasks for number, length and mass.

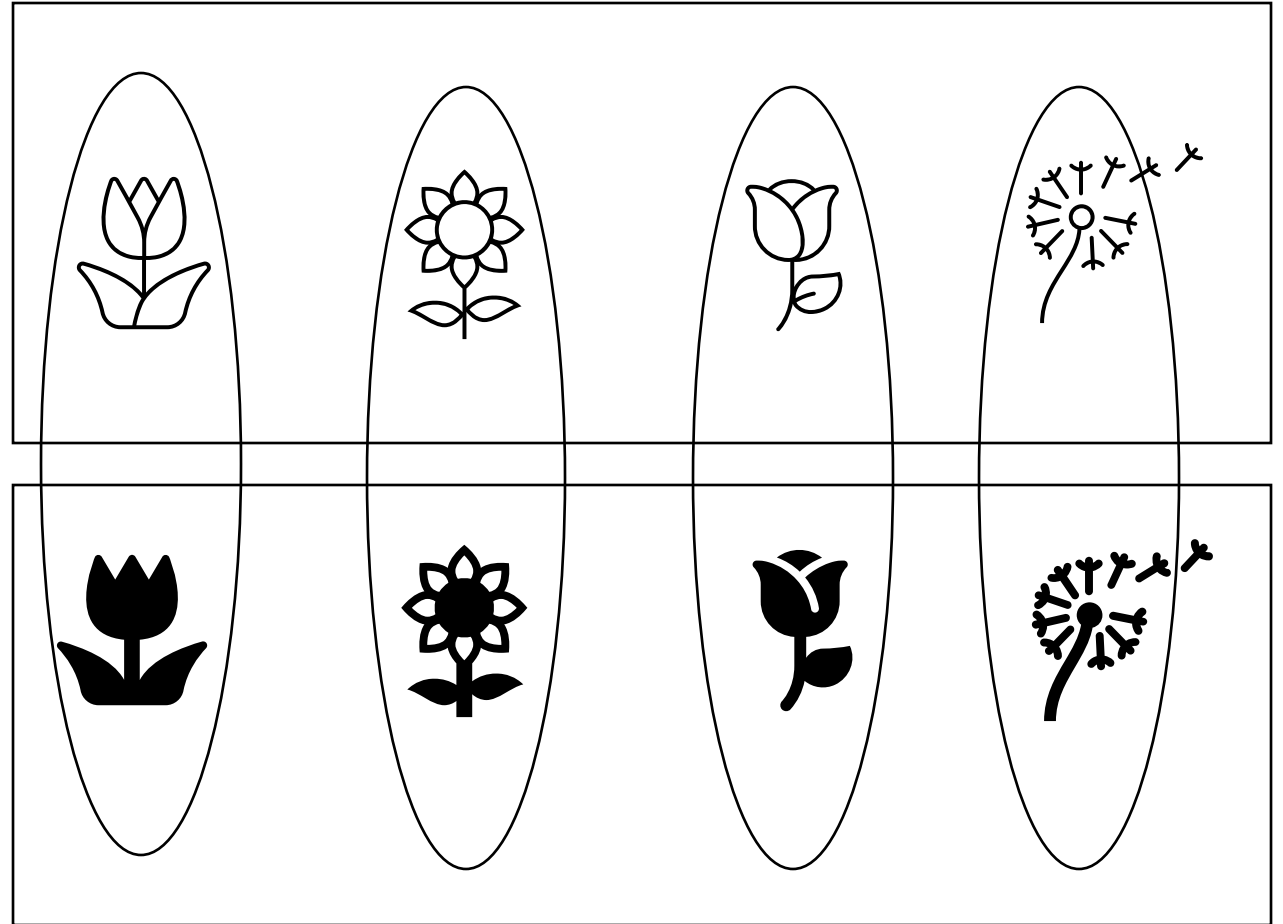
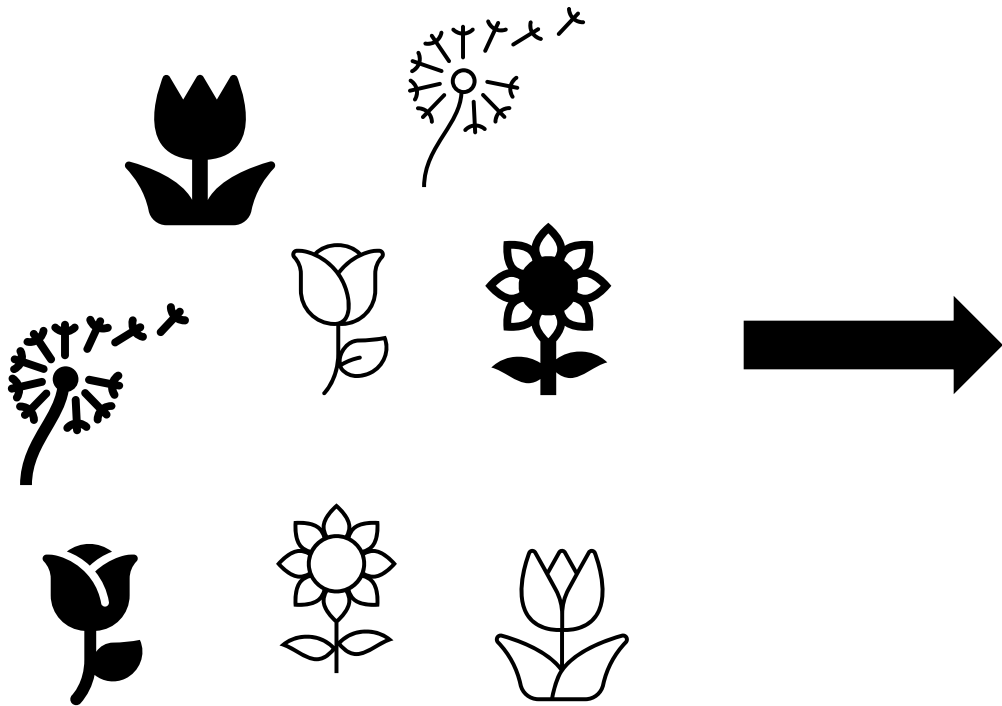
Concreet-operationele denken

Mentale operaties:

- Conservatie
 - Gedecentreerd denken
 - Aandacht voor transformaties
 - Omkeerbaarheid van het denken
- Classificatie
- Seriatie

Classificatie

Concreet-operationele denken

Mentale operaties:

- Conservatie
- Classificatie
 - Klasseninclusie
- Seriatie

Seriatie

Concreet-operationele denken

Mentale operaties:

- Conservatie
- Classificatie
- Seriatie

Klassen- en relatiel logica

Quiz

Een kind sorteert speelgoeddiertjes op basis van boerderij en safari én op basis van kleur. Dit is een voorbeeld van...

- A) Seriatie
- B) Classificatie
- C) Conservatie

Enkele afzonderlijke processen

Sociale denken

- Perspectief nemen of rolnemingsgedrag
- Gevoelens, emoties, motieven en denkkaders van de andere

Sociale denken

Stadia	Leeftijd
Stadium 0: Egocentrische rolneming	3 – 6
Stadium 1: Subjectieve rolneming	6 – 8
Stadium 2: Zelfreflectieve rolneming	8 – 10
Stadium 3: Wederzijdse rolneming	10 – 12
Stadium 4: Sociale rolneming	12 – 15

Enkele afzonderlijke processen

*Als Holly in de boom zou klimmen,
moet ze dan gestraft worden?*

Enkele afzonderlijke processen

*Als Holly in de boom zou klimmen,
moet ze dan gestraft worden?*

“Papa zal het goed vinden dat ik in de boom klim, want hij houdt net als ik van katten.”

Egocentrische rolneming

Enkele afzonderlijke processen

*Als Holly in de boom zou klimmen,
moet ze dan gestraft worden?*

“Papa zal boos zijn, maar enkel als hij
niet weet waarom ik het verbod
overtrad.”

Subjectieve rolneming

Enkele afzonderlijke processen

*Als Holly in de boom zou klimmen,
moet ze dan gestraft worden?*

“Papa zal niet boos zijn, want papa
gaat begrijpen waarom ik in de boom
ben geklommen.”

Zelfreflectieve rolneming

Enkele afzonderlijke processen

*Als Holly in de boom zou klimmen,
moet ze dan gestraft worden?*

“Papa zal waarschijnlijk boos zijn,
maar eigenlijk verdien ik geen straf
omdat ik met goede bedoelingen had.
Ik zal papa daar wel eerst van moeten
overtuigen.”

Wederzijdse rolneming

Enkele afzonderlijke processen

*Als Holly in de boom zou klimmen,
moet ze dan gestraft worden?*

“Papa zal waarschijnlijk boos zijn,
maar eigenlijk verdien ik geen straf
omdat ik met goede bedoelingen had.
Ik zal papa daar wel eerst van moeten
overtuigen. Die zal dat begrijpen want
dieren mag je geen nodeloos leed
bezorgen.”

Sociale rolneming

Sociale denken

Stadia	Leeftijd	Hoe het kind aankijkt tegen andermans standpunt
Stadium 0: Egocentrische rolneming	3 – 6	Maakt geen onderscheid tussen het eigen en andermans standpunt: meent dat de ander denkt zoals het kind zelf.
Stadium 1: Subjectieve rolneming	6 – 8	Beseft dat de ander een verschillend standpunt kan hebben, maar schrijft dat toe aan een gebrek aan informatie.
Stadium 2: Zelfreflectieve rolneming	8 – 10	Kan zich verplaatsen in andermans standpunt, maar kan er nog geen rekening mee houden bij zijn oordeelsvorming.
Stadium 3: Wederzijdse rolneming	10 – 12	Kan het eigen standpunt en dat van anderen van buitenaf beoordelen en ze met elkaar confronteren.
Stadium 4: Sociale rolneming	12 – 15	Kan zowel het eigen als andermans standpunt kaderen binnen bredere maatschappelijke normen.

Quiz

Opa zegt tegen zijn kleindochter dat ze geen koekje mag eten omdat de soep bijna klaar is. Wanneer de buurvrouw haar een versgebakken koekje aanbiedt neemt ze er eentje aan en eet het op. Ze denkt 'Opa zal boos zijn maar het is erg onbeleefd om te weigeren dus dat zal hij wel begrijpen'.

- A) Sociale rolneming
- B) Egocentrische rolneming
- C) Zelfreflectieve rolneming
- D) Subjectieve rolneming

Oefening

Max (5j), Lena (7j), Jan (9j) en Sam (11j) zijn eventjes alleen thuis. Hun ouders zeggen altijd dat ze de deur nooit mogen opendoen wanneer ze alleen thuis zijn. Wanneer hun buurmeisje huilend op de deur staat de bonzen beslissen ze om de deur toch te openen.

1. Beschrijf een redenering op basis van het sociaal denken voor Max, Lena, Jan en Sam.
2. Welke rolneming past bij Max, Lena, Jan en Sam?

Hoofdstuk 7: De schoolperiode

7.1 Lichamelijke en motorische ontwikkeling

7.2 Ontwikkelingen in de waarneming en het mentaal functioneren

7.3 Sociale en persoonlijkheidsontwikkeling

- Sociale ontwikkeling
- Dynamisch-affectieve ontwikkeling

Sociale ontwikkeling

Interesse voor leeftijdsgenoten

- Afkeer van de volwassenenwereld (niet van de volwassene!)
- A group of peers → peer group

Persoonlijke vriendschappen

- 7 – 9 jaar: Kosten-batenstadium
- 9 – 11 jaar: Normatieve stadium
- 11 – 13 jaar: Empathische stadium

Sociale ontwikkeling

Belang van leeftijdsgenoten:

- Trainen sociale vaardigheden
- Omgaan met conflicten
- Sociale spiegel
- Extra basis van geborgenheid (naast gezin)
- Risico: feitelijke/ gevreesde verwerping

Sociale ontwikkeling

Zelfconcept:

- Van fantasie naar realistisch zelfbeeld
- Feedback leeftijdsgenoten / ouders / leerkrachten
- Perspectiefname
- Differentiatie en matiging

Quiz

Elisa en Maja zijn vriendinnen omdat ze allebei graag op de trampoline willen springen. Dit is een voorbeeld van...

- A) Normatieve stadium
- B) A group of peers
- C) Kosten-baten stadium
- D) Empatisch stadium

Quiz

Welk van de onderstaande beweringen is correct?

- A) In de schoolperiode keert het kind zich geleidelijk af van de volwassene en wordt de leeftijdsgroep zijn belangrijkste referentiekader.
- B) Het kan gezond zijn om aan bepaalde rubrieken binnen het zelfconcept meer gewicht toe te kennen dan aan andere rubrieken en zo een positief zelfbeeld te creëren.
- C) Een positief zelfbeeld verwerven is belangrijker dan een realistisch zelfbeeld ontwikkelen.

Dynamisch-affectieve ontwikkeling

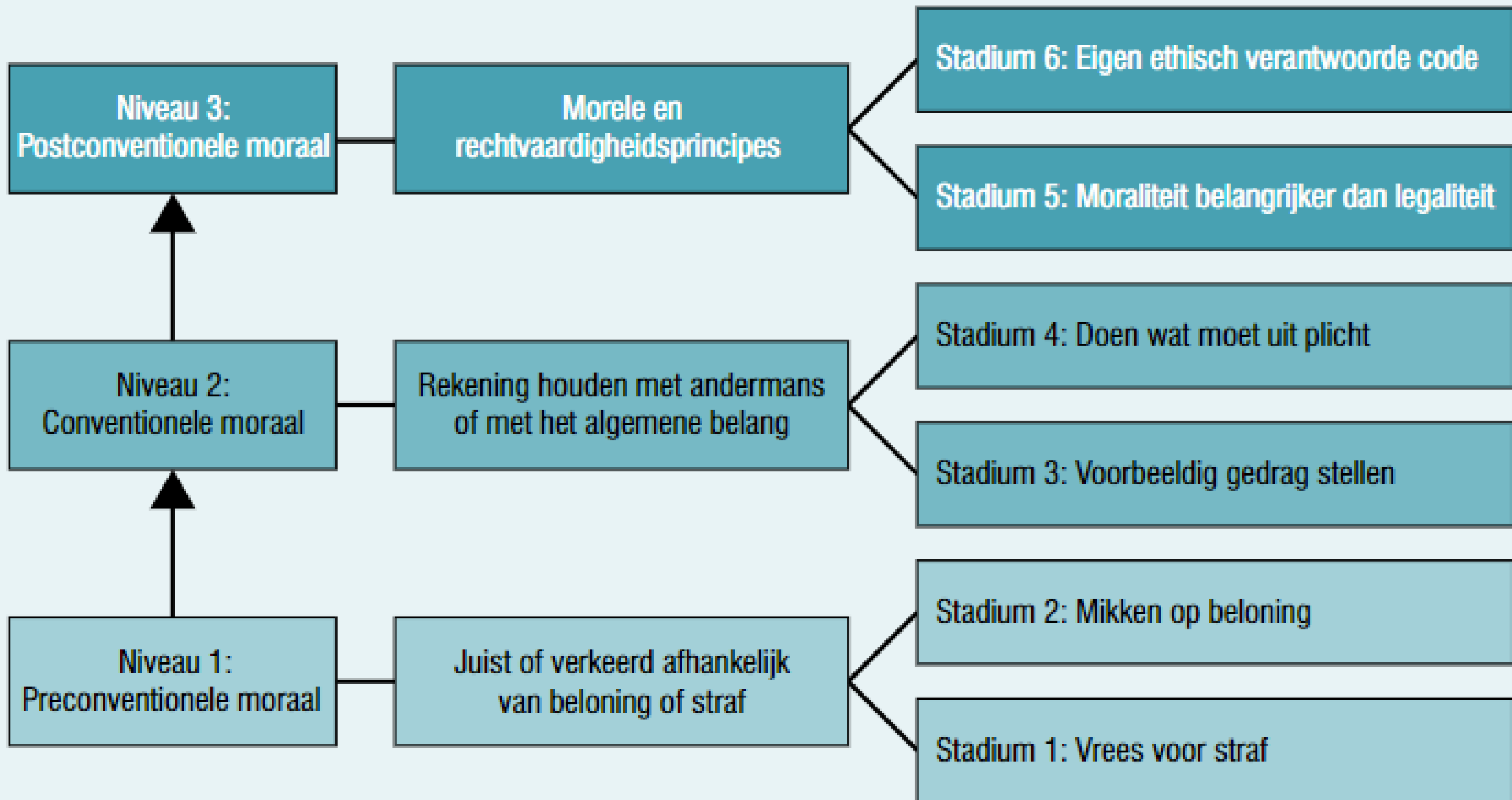
Evolutie van het moreel besef:

- Basis gewetensvorming kleutertijd
- Voorschriften zonder aanwezigheid volwassene gevolgd
- Kinderen bedenken eigen regels / normen

Heteronome	→	autonome moraal
Autoritaire	→	democratische moraal

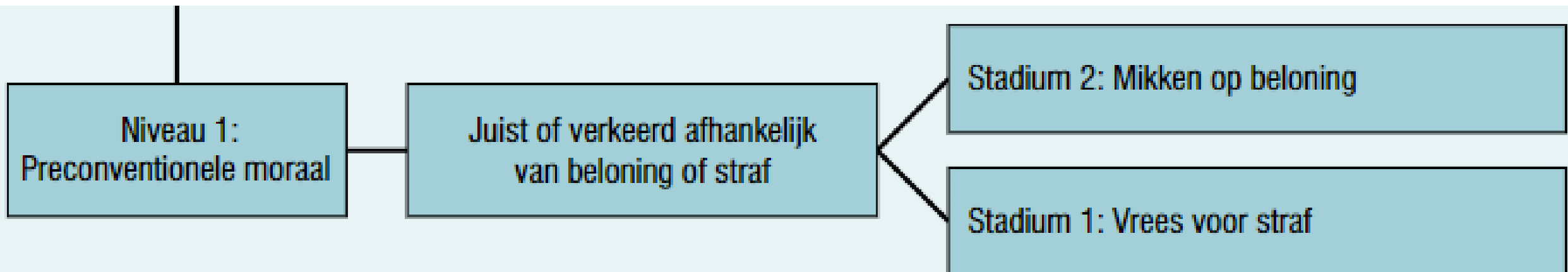

Dynamisch-affectieve ontwikkeling

Stadium 1

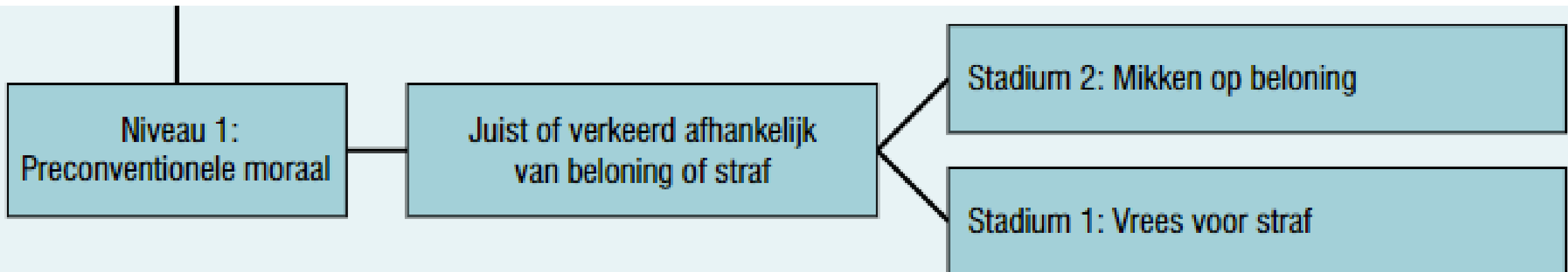
- Meeste schoolkinderen (en sommige volwassenen)
- Alles kan, als er geen straf volgt
- Goed = minste kosten

Dynamisch-affectieve ontwikkeling

Stadium 2

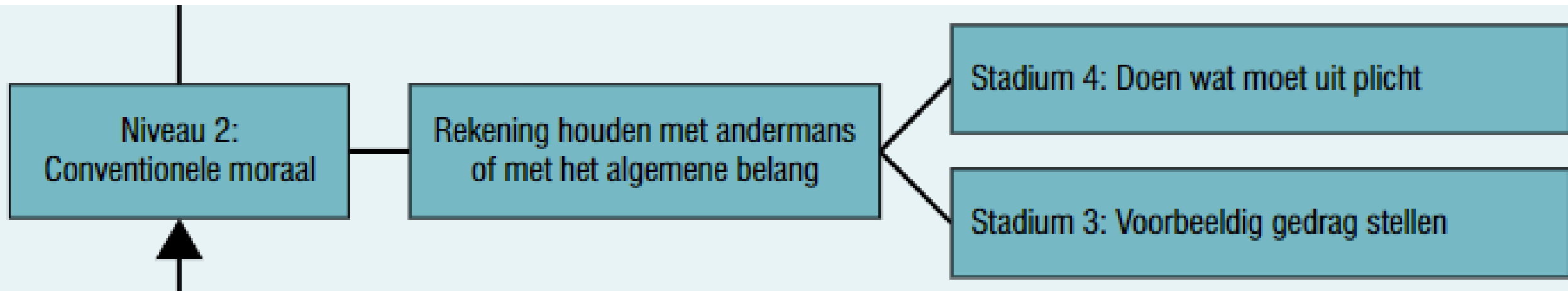
- Meeste schoolkinderen (en sommige volwassenen)
- Goed = meeste baten voor mezelf
- Instrumenteel

Dynamisch-affectieve ontwikkeling

Stadium 3

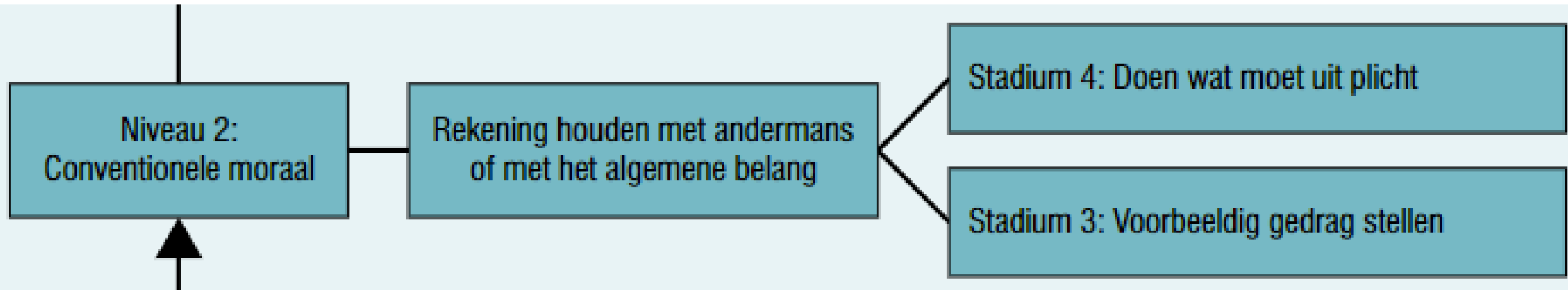
- Einde van de schoolperiode – adolescentie
- Goed = wat ikzelf én mijn directe omgeving belangrijk vinden
- Goede indruk nalaten

Dynamisch-affectieve ontwikkeling

Stadium 4

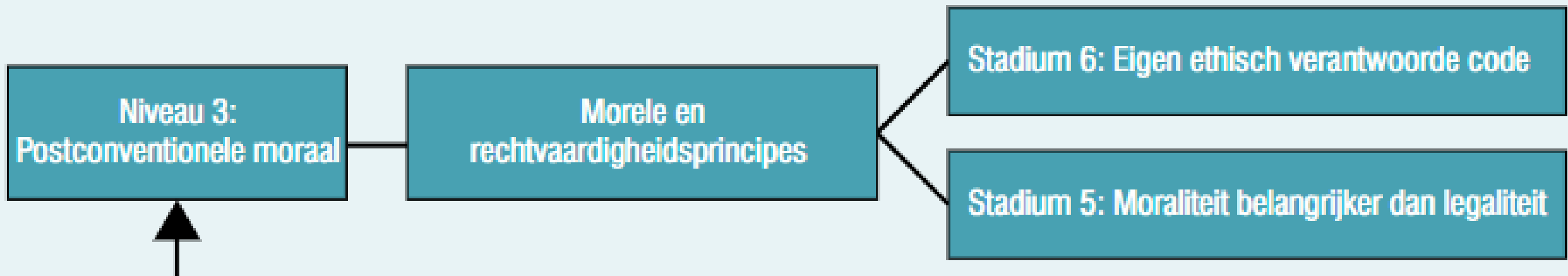
- Adolescentie (en meeste volwassenen)
- Goed = wat goed is voor de samenleving
- Wetten en normen

Dynamisch-affectieve ontwikkeling

Stadium 5

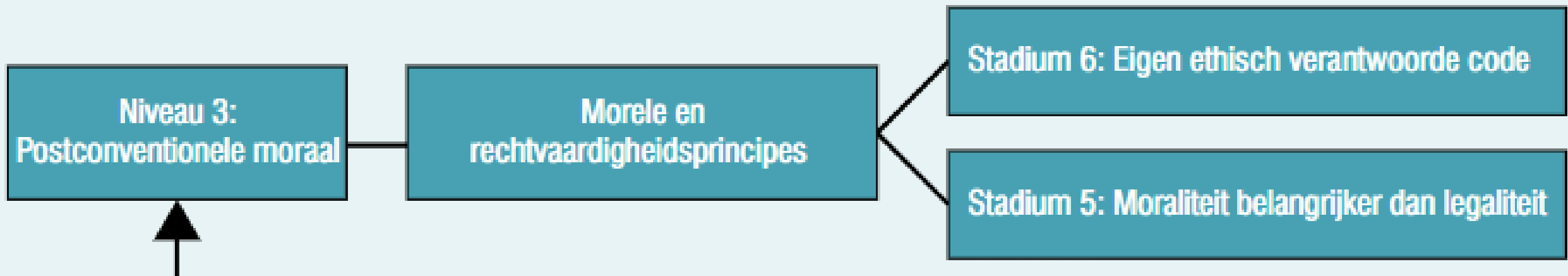
- Minderheid van volwassenen (ca. 8%)
- Goed = abstracte principes
- Legaliteit < moraliteit

Dynamisch-affectieve ontwikkeling

Stadium 6

- Minderheid van volwassenen (ca. 8%)
- Goed = universele waarden
- Vervolging < universele waarden

Quiz

Een vrouw steelt groenten op de markt en wordt betrapt. De marktkramer laat haar echter gaan omdat ze weinig geld heeft om haar kinderen te voeden. Een dergelijke argumentatie kunnen we volgens Kohlberg situeren op...

- A) Het niveau van de preconventionele moraal
- B) Het niveau van de postconventionele moraal
- C) Het niveau van de conventionele moraal

Quiz

Senna maakt haar huiswerk zodat ze een sticker krijgt van de juf. Deze motivering kunnen we volgens Kohlberg situeren op...

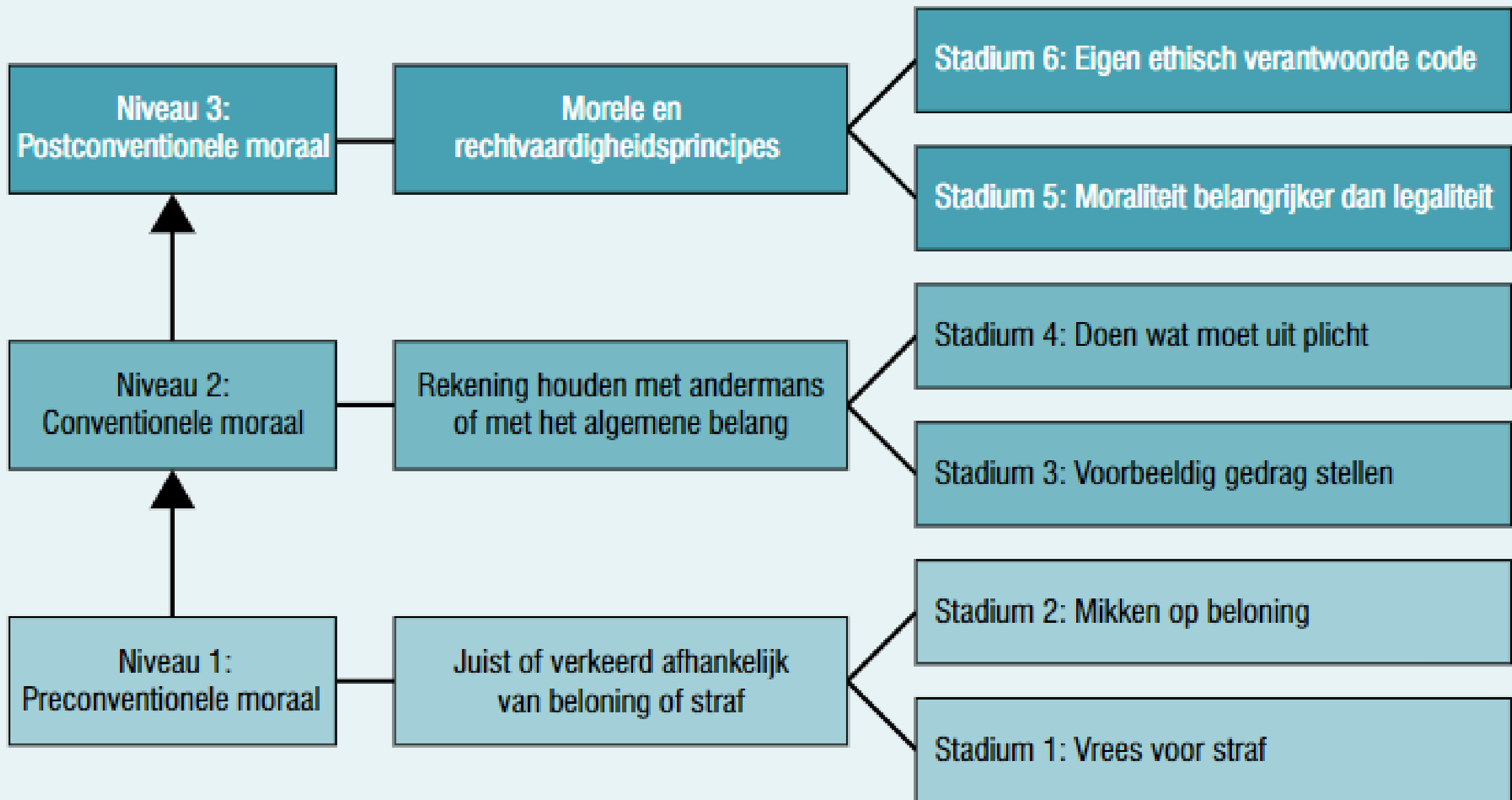
- A) Het niveau van de preconventionele moraal
- B) Het niveau van de postconventionele moraal
- C) Het niveau van de conventionele moraal

Oefening

Beeld je in dat een vriend wordt gepest op school. Bedenk reacties en redeneringen voor elk stadium van de theorie van Kohlberg.

Dynamisch-affectieve ontwikkeling

Enorme toename emotionele competentie (Saarni):

- Herkennen van emoties
- Einde zwart/wit denken
- Uiten van emoties
- Reguleren van emoties

→ Voorwaarde: perspectiefname

Psychosociale ontwikkeling Erikson

1. Oraal-sensorisch stadium
2. Anaal-musculair stadium
3. Locomotorisch-genitaal stadium
4. Latentiestadium
5. Jeugdperiode
6. Jongvolwassenheid
7. Middenvolwassenheid
8. Laativolwassenheid

Vorbereiding WC 4

- Doornemen kernaspecten hoofdstuk 5, 6 en 7
- Doorlopen digitaal leerpad 4 + toets

Volgende week WC kindertijd

- Peutertijd
- Kleutertijd
- Schooltijd

Niet te kennen

- Bespreking van enkele afzonderlijke processen (7.2.2 P231)
 - Sociale denken P240 WEL kennen
- Tabel 7.3.
- Tabel 7.4.
- Figuur7.9

Termen

Scholing

Lichaamsschema

Mentale operaties

Conservatie

Gedecentreerd denken

Omkeerbaarheid

Classificatie

Klasseninclusie

Seriatie

Klassen- en relatieloga

Sociale denken

Rolnemingsgedrag

Egocentrische rolneming

Subjectieve rolneming

Zelfreflectieve rolneming

Wederzijdse rolneming

Sociale rolneming

Groepsvorming

Kosten-baten stadium

Normatieve stadium

Empathische stadium

Zelfconcept

Autonome moraal

Democratische moraal

Heinz-dilemma

Preconventionele moraal

Conventionele moraal

Postconventionele moraal

Bronnen

- Craeynest, P. (2023). Psychologie van de levensloop: Inleiding in de ontwikkelingspsychologie.